

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/218084,Instytut-Pamieci-Narodowej-w-Londynie-23-maja-2025.html>
12.03.2026, 00:28

[Następny](#)

[Powrót](#)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie - 2-3 maja 2025

Delegacja Instytutu Pamięci Narodowej odwiedziła Londyn, by wziąć udział w 3. edycji Dni ORP Błyskawica. Podczas wydarzenia zaprezentowana została wystawa IPN „Szlaki Nadziei. Odyseja wolności”.

02.05.2025

Delegacja IPN rozpoczęła wizytę w Londynie od uroczystości przy pomniku Polskich Sił Powietrznych na Northolt.

Gości przywitała Iwona Golińska, założycielka i prezes [Stowarzyszenia Polish Sue](#) w Wielkiej Brytanii:

- Dziś, w 85. rocznicę Bitwy o Anglię, składamy hołd polskim lotnikom. To właśnie niedaleko stąd, podczas II wojny światowej, służyli nasz dziadek Feliks Goliński z Dywizjonu 302 oraz wuj Roman Matuszkiewicz z Dywizjonu 300 Bombowego.

To miejsce ma dla nas ogromne znaczenie. Napędza nas dumą i głębokim szacunkiem wobec niemal 19 tysięcy polskich lotników, którzy trafili do Wielkiej Brytanii - Wyspy Ostatniej Nadziei.

W imieniu Instytutu Pamięci Narodowej wieniec pod pomnikiem złożyli zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski, dyrektor Biura Współpracy Międzynarodowej Agnieszka Jędrzak oraz zastępca dyrektora BWM dr Mateusz Marek. W uroczystościach uczestniczyli również prezes Międzynarodowej Ochotniczej Straży Pożarnej - Grupy Ratownictwa Specjalistycznego „Strażacy Wspólnie przeciw Białaczce” Paweł Gębalski, dyrektor Centrum Polonijnego KUL dr Wojciech Wciśiel oraz Elżbieta Gajda wraz z rodziną pilota Polskich Sił Powietrznych z Dywizjonu 302 - Władysława Gnysia.

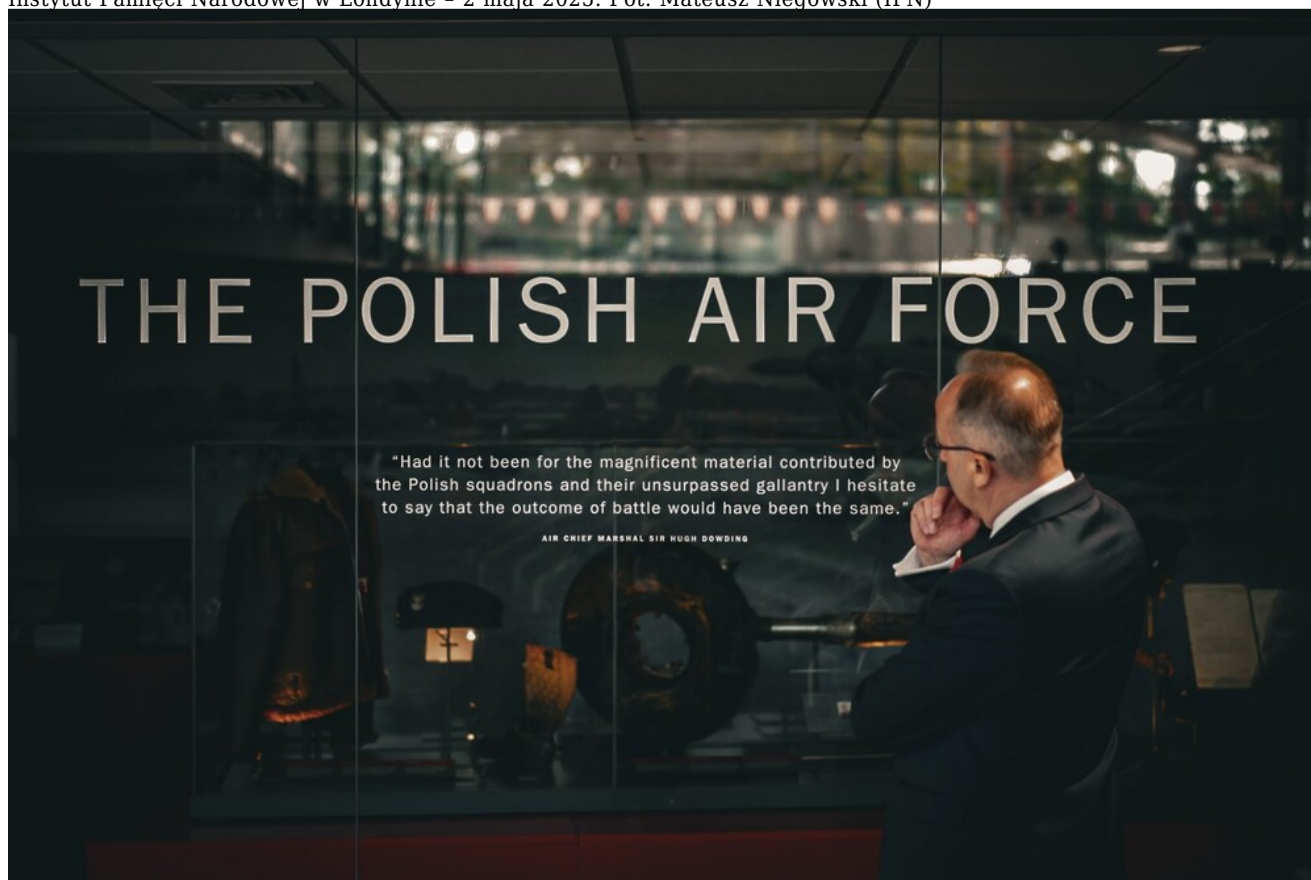
Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Na zdj. prezes Międzynarodowej Ochotniczej Straży Pożarnej – Grupy Ratownictwa Specjalistycznego „Strażacy Wspólnie przeciw Białaczce” Paweł Gębalski. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Na zdj. dyrektor Centrum Polonijnego KUL dr Wojciech Wcisł. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Na zdj. zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

2 maja to także Dzień Polonii i Polaków za Granicą, dlatego podczas spotkania nie zabrakło

akcentów skierowanych do polskiej społeczności w Wielkiej Brytanii. W ramach wydarzenia wręczono nagrody laureatom konkursu plastycznego „ORP Błyskawica – bohater morza”.

Następnie zaprezentowano dwa filmy – pierwszy poświęcony historii ORP „Błyskawica”, drugi przedstawiający postać pilota Władysława Gnysia, który jako pierwszy aliancki lotnik zestrzelił niemieckie samoloty podczas II wojny światowej.

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Podczas wydarzenia zaprezentowano także wystawę „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”, przygotowaną przez Instytut Pamięci Narodowej.

- Prezentowana dziś wystawa powstała w ramach międzynarodowego projektu polityki pamięci „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”, realizowanego przez IPN. Głównym jego założeniem jest upamiętnienie wysiłku zbrojnego polskich żołnierzy, walczących ramie w ramie z innymi narodami na wszystkich frontach II wojny światowej, oraz losów ludności cywilnej ewakuowanej z ZSRS wraz z armią gen. Andersa

- powiedział zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski podczas odsłonięcia wystawy.

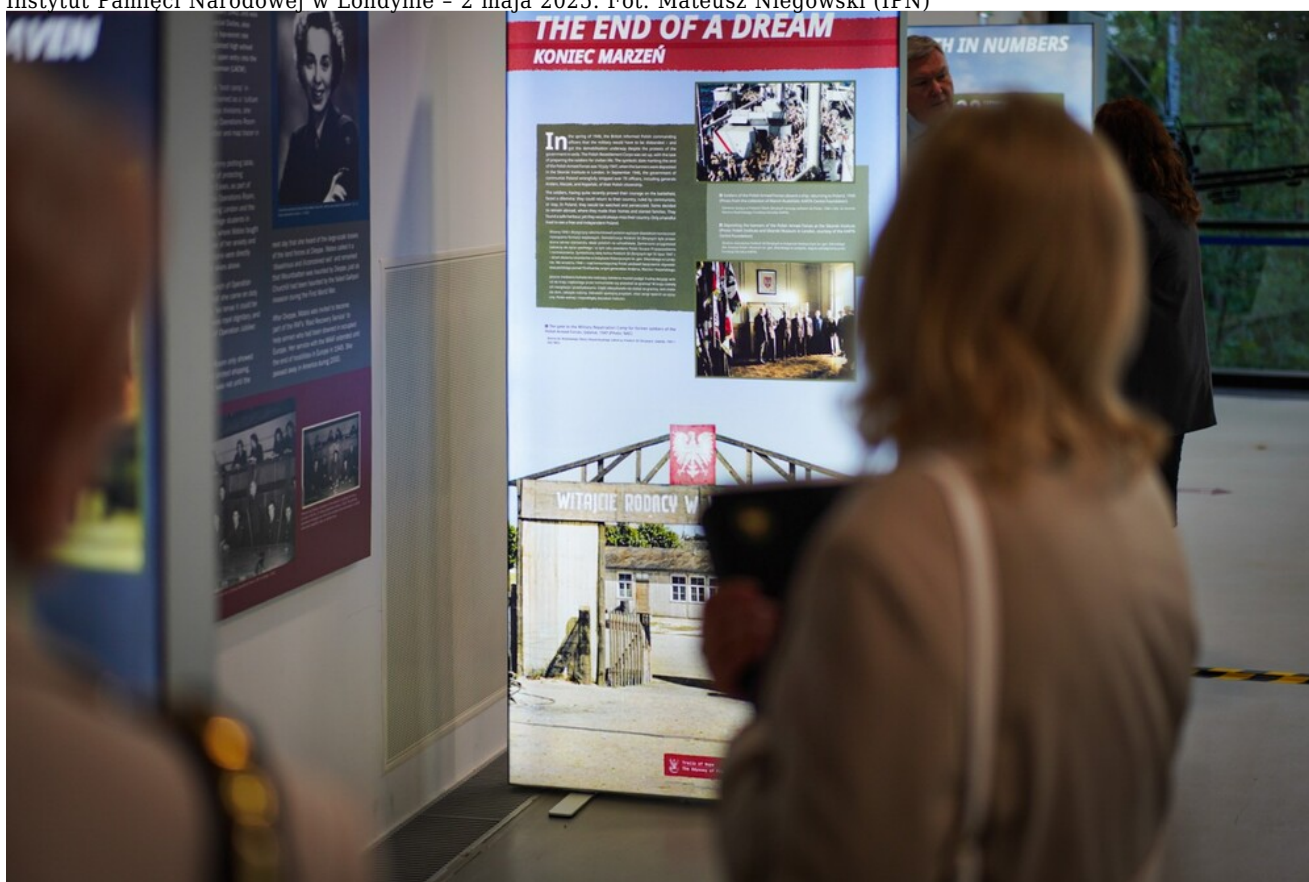
Wśród gości uczestniczących w uroczystościach była burmistrz Hillingdon radna Colleen Sullivan. Wystawę zwiedziła wspólnie z zastępcą prezesa IPN i dyrektor Biura Wydarzeń Międzynarodowych, którzy opowiedzieli o jej głównych wątkach i przesłaniu.

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Na zdj. od lewej: dyrektor BWM Agnieszka Jędrzak, burmistrz Hillingdon radna Colleen Sullivan, zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Wystawa obejmowała również prezentację artefaktów takich jak:

Odznaka Pociągów Pancernych należąca do Tadeusza Starzyńskiego.

Tadeusz Starzyński – przedwojenny policjant, we wrześniu 1939 r. został ewakuowany na tereny południowo-wschodnie II RP. 21 września przekroczył granicę z Węgrami, gdzie został internowany. Po przedostaniu się do Francji służył w 2. Dywizji Strzelców Pieszych. W czerwcu 1940 r. został przerzucony do Wielkiej Brytanii. Tam dostał przydział do 1. Dywizjonu Pociągów Pancernych a później 1. Kolumny Samochodów Sanitarnych. Na ochotnika zgłosił się do służby w kraju. Po konspiracyjnym szkoleniu, w grudniu 1942 r. zaprzysiężony został w Oddziale Specjalnym Sztabu Naczelnego Wodza. Swój skok bojowy do okupowanej przez Niemców Polski wykonał w nocy z 8 na 9 kwietnia 1944 r. i rozpoczął działania w konspiracji. Podczas Powstania Warszawskiego pozostawał w dyspozycji dowódcy Wydziału, a po kapitulacji miał odpowiadać za zabezpieczenie dokumentów kontrwywiadu.

Odznaka Pociągów Pancernych należąca do Tadeusza Starzyńskiego.

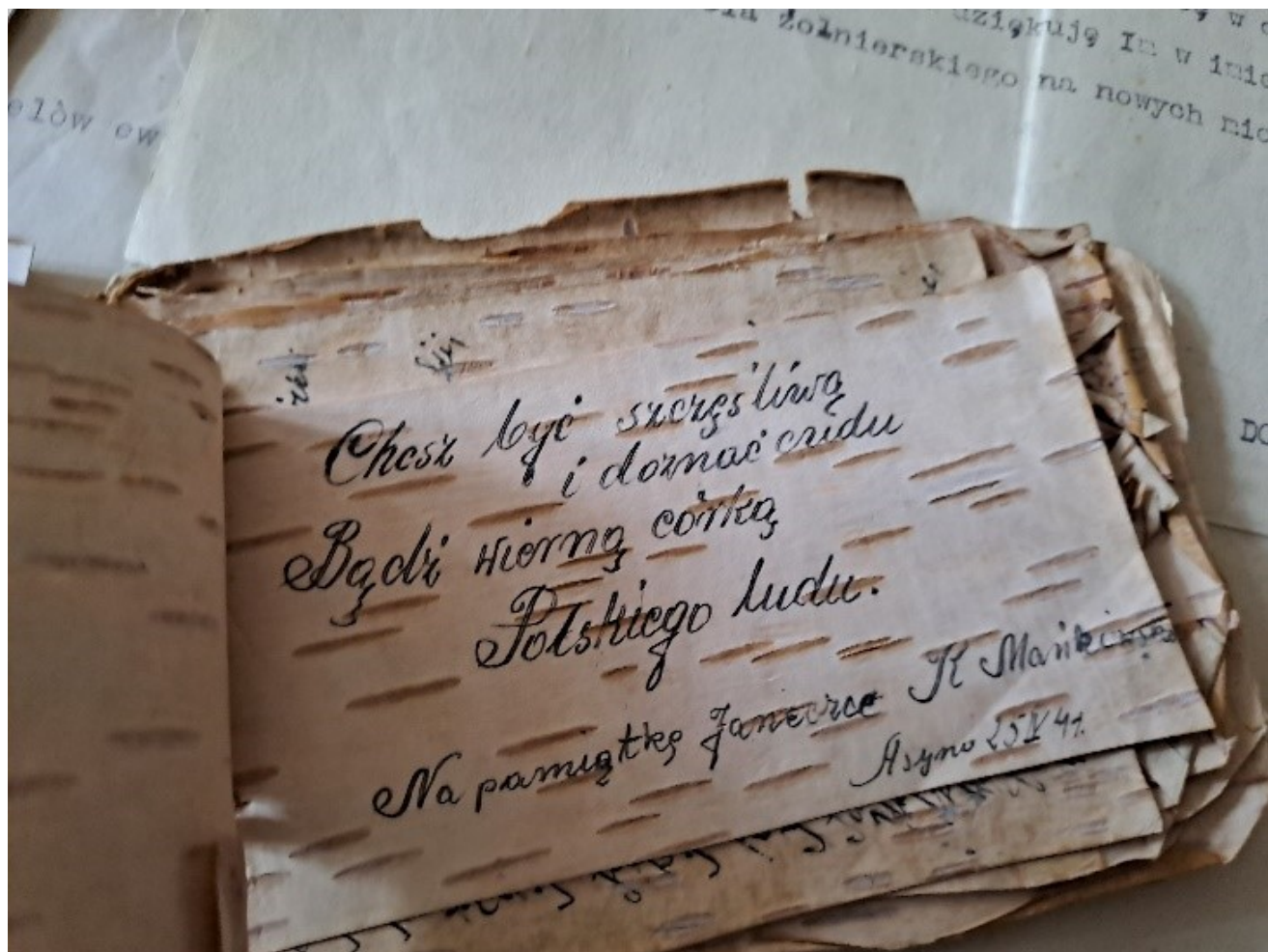
Odznaka Pociągów Pancernych należąca do Tadeusza Starzyńskiego.

Karta ze spisanego na korze brzoźowej pamiętnika Janiny Krzeczkovskiej

Janina Krzeczkovska (Broszkiewicz), urodzona w 1922 r. w Bochni, po wybuchu II wojny światowej trafiła do Lwowa. Została aresztowana 29 czerwca 1940 r. przez NKWD, wywieziona na Syberię, następnie trafiła do Kazachstanu, gdzie pracowała w szpitalu na oddziale izolacyjnym dla

chorych na tyfus. W wyniku tzw. „amnestii” ogłoszonej po zawarciu układu Sikorski-Majski w 1941 r. została zwolniona z zesłania. W październiku 1941 r. dotarła do Buzułuku, a stamtąd do Teheranu, gdzie od 9 kwietnia 1942 r. do 15 listopada 1943 r. pracowała w Głównym Szpitalu Cywilnym, a następnie w Szpitalu Cywilnym w Teheranie.

Archiwum IPN

Karta z pamiętnika spisanego na korze brzozy Janiny Krzeczowskiej

Czapka Polskiej Marynarki Wojennej z archiwum Henryka Kołodyńskiego

Henryk Kołodyński: porucznik Polskiej Marynarki Wojennej, wywieziony w lutym 1940 r. z Kresów Wschodnich wraz z rodziną w głąb ZSRS. Po zawarciu układu Sikorski-Majski i ogłoszeniu „amnestii” dla Polaków Henryk Kołodyński dotarł do punktu koncentracji Armii Polskiej w ZSRS w Buzułuku i wraz z nią przez Krasnowodzk dotarł do Pahlevi w Iranie. Następnie w latach 1942-1945 służył w Polskiej Marynarce Wojennej.

Archiwum IPN

Czapka Polskiej Marynarki Wojennej z archiwum Henryka Kołodyńskiego

Kufel metalowy, wykonany w Iranie dla żołnierzy armii polskiej ewakuowanej z ZSRS

Na przedmiocie znajduje się grawerunek przedstawiający mapę Bliskiego Wschodu z zaznaczonym szlakiem Wojska Polskiego oraz miejsca pobytu uchodźców; materiał do jego wykonania został zebrany na polach bitewnych II wojny światowej.

Bogdan Czułczyński wraz z matką i bratem zostali wywiezieni ze Lwowa w głąb ZSRS do osady Ałtynaj, skąd po ogłoszeniu amnestii dotarli do Krasnowodzka. Z Krasnowodzka ostatnim transportem przez Morze Kaspijskie trafili do irańskiego miasteczka Pahlevi, następnie przez Teheran zostali przetransportowani do Ahwazu. Pani Tamara pracowała tam w Delegaturze Polskiej, natomiast Bogdan uczęszczał do szkoły polskiej. W 1945 r. zostali przeniesieni do Bejrutu, gdzie mieszkali w osadach górskich. Przy pomocy Międzynarodowego Czerwonego Krzyża udało się odnaleźć ojca i w lipcu 1947 r. wrócili do kraju.

Archiwum IPN

Kufel metalowy, wykonany w Iranie dla żołnierzy armii polskiej ewakuowanej z ZSRS

Zbiór pamiątek po kpt. Zygmuncie Radeckim (przekazane przez ks. Włodzimierza Torbusa):

Furażerka typu brytyjskiego w wersji dla RAF oraz do skórzaney kieszeni przyczepione odznaki: 300 Dywizjonu Bombowego Ziemi Mazowieckiej, 301 Dywizjonu Bombowego Ziemi Pomorskiej, polska odznaka polowa pilota z zielonym wieńcem.

Zygmunt Radecki (1910-1970): Po rozpoczęciu II wojny światowej, w czasie kampanii wrześniowej, ewakuował się wraz z macierzystą jednostką do Rumunii, skąd późną jesienią 1939 r. został przetransportowany do Francji. Wiosną 1940 r. został przydzielony do Bazy Lotniczej w Maroku w celu odbycia szkolenia w pilotażu samolotów bombowych, a następnie wraz z innymi żołnierzami został ewakuowany do Wielkiej Brytanii. Został przydzielony do Polskich Sił Zbrojnych (nr ewidencyjny RAF P-1395), otrzymał brytyjski stopień Pilot Officer (P/O).

Brał udział w licznych operacjach bombowych na terenie III Rzeszy. Wykonywał zrzuty z zaopatrzeniem nad Warszawą podczas Powstania Warszawskiego

Archiwum IPN

Furażerka typu brytyjskiego w wersji dla RAF

Skórzana kieszeń z przyczepionymi odznakami: 300 Dywizjonu Bombowego Ziemi Mazowieckiej, 301 Dywizjonu Bombowego Ziemi Pomorskiej, polska odznaka polowa pilota z zielonym wieńcem.

Na zakończenie wydarzenia dyrektor Biura Wydarzeń Międzynarodowych IPN Agnieszka Jędrzak wygłosiła wykład poświęcony pracy Instytutu Pamięci Narodowej.

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Na zdj. dyrektor BWM Agnieszka Jędrzak. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 2 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Drugi dzień delegacji IPN w Wielkiej Brytanii rozpoczął się mszą świętą w Kościele pw. św.

Andrzeja Boboli na Hammersmith w Londynie, po której uczestnicy mieli okazję zwiedzić świątynię. Delegacja zatrzymała się również przy [tablicy upamiętniającej kapelanów wojskowych - ofiary Zbrodni Katyńskiej](#). Tablica została odsłonięta i poświęcona 27 kwietnia 2025 r. z inicjatywy Stowarzyszenia Pamięć Kapelanów Katyńskich, a jej fundatorem było Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięi Narodowej.

Następnie delegacja odwiedziła Cmentarz Northwood w Londynie, gdzie złożono kwiaty na grobach polskich lotników - bohaterów, którzy walczyli u boku aliantów w czasie II wojny światowej. Northwood Cemetery jest jedną z dwóch najsłynniejszych nekropolii Polskich Sił Powietrznych. Podczas gdy na cmentarzu w Newark-on-Trent w pobliżu Nottingham leżą głównie lotnicy jednostek bombowych, Northwood pod Londynem stało się panteonem myśliwców. Swoją szczególny status zawdzięcza faktowi, że leży tam szereg weteranów bitwy o Anglię (dokładnie 18) oraz takie słynne asy, jak: por. Mieczysław Adamek, ppor. Marian Bełc, por. Mirosław Ferić, ppor. Josef František i kpt. Ludwik Paszkiewicz. Większość z nich zginęła służąc w składzie polskich dywizjonów stacjonujących w bazie RAF Northolt - innym, ważnym dla Polaków symbolu bitwy o Anglię.

W części cywilnej cmentarza spoczywają także zmarli po wojnie weterani Polskich Sił Powietrznych, w tym m.in. płk dypl. pil. Jerzy Bajan.

Instytut Pamięi Narodowej w Londynie - 3 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 3 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 3 maja 2025. Na zdj. zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 3 maja 2025. Na zdj. Iwona Golińska, założycielka i prezes Stowarzyszenia Polish Sue w Wielkiej Brytanii. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 3 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 3 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 3 maja 2025. Na zdj. zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 3 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Instytut Pamięci Narodowej w Londynie – 3 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Wystawa „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”

Projekt „Szlaki Nadziei. Odyseja wolności” podąża drogą ponad 116 000 polskich żołnierzy i cywilów, którym udało się opuścić ZSRS z generałem Władysławem Andersem w 1942 roku, a także szlakiem bojowym 1 Dywizji Pancерnej generała Maczka. Celem przedsięwzięcia jest edukacja zagranicznych odbiorców na temat polskiej determinacji i zaangażowania w uwolnienie Europy od reżimów totalitarnych. W każdym państwie, czy nawet konkretnej miejscowości powstaje inna wystawa lokalna dedykowana miejscowej społeczności i przedstawiająca polskich lokalnych bohaterów.

Polski rząd na uchodźstwie

Po kapitulacji Francji siedzibą władz zarówno polskich, jak i wielu innych krajów zniewolonych przez totalitaryzm niemiecki, stał się Londyn. 19 czerwca 1940 r. rozpoczęto zorganizowaną akcję ewakuacyjną oddziałów polskich z Francji. Niestety, do Anglii udało się przedostać się około 1/3 stanu osobowego polskiej armii. Poprzez rozbudowaną w całej Europie siatkę kurierów utrzymywano stały kontakt z okupowanym krajem. Intensywnie prowadzono prace i plany nad przyszłą odbudową Polski po wojnie.

W wyniku decyzji przywódców trzech alianckich krajów Wielkiej Brytanii, USA i ZSRS Polska znalazła się w sowieckiej strefie wpływów, a władzę w Warszawie przejęli komuniści. Legalny rząd polski w Londynie funkcjonował nieprzerwanie do 1990 r. mimo stopniowej utraty poparcia międzynarodowego.

Wojsko Polskie

5 sierpnia 1940 r. podpisano polsko-brytyjską umowę wojskową. Utworzono m.in. I Korpus Polski, (przemianowany w 1942 r. na I Korpus Pancerno-Motorowy pod dowództwem gen. Mariana Kukiela), 1. Samodzielną Brygadę Spadochronową (pod dowództwem gen. Stanisława Sosabowskiego), 1. Dywizję Pancerną (pod dowództwem gen. Stanisława Maczka) i Polskie Siły Powietrzne. Kolejne umowy i ustalenia regulowały funkcjonowanie polskiej Marynarki Wojennej i Handlowej oraz polskiego wywiadu u boku tajnych służb Wielkiej Brytanii.

Wojna na niebie

Od lipca do października 1940 r. nad Wielką Brytanią toczyła się jedna z największych w historii bitwa powietrzna. Niemcy dążyli do zniszczenia brytyjskiej obrony powietrznej, co miało umożliwić im planowaną inwazję. Decydująca faza walk zaczęła się 6 września i polegała na zmasowanych nalotach na cele cywilne – głównie Londyn i inne miasta. 15 września nastąpił przełom – 31 alianckich dywizjonów myśliwskich (m.in. polskie 302 i 303) odparło nalot, niszcząc rekordową liczbę ponad 60 samolotów wroga. W tym dniu w ataku na stolicę Wielkiej Brytanii uczestniczyło ponad tysiąc maszyn. Ostatecznie w październiku Niemcy zaniechali planów inwazji na Wyspy Brytyjskie.

Polskie jednostki w bitwie o Wielką Brytanie były jednymi z najsukuteczniejszych i najlepszych oddziałów alianckich. W zmaganiach tych uczestniczyli nie tylko piloci, ale również strzelcy, obserwatorzy, mechanicy i personel naziemny.

Nigdy tak wielu nie zawdzięczało tak wiele tak nielicznym.

Po odparciu Luftwaffe alianci powoli przejmowali inicjatywę w wojnie na niebie nad okupowaną Europą. Dywizjony bombowe przystąpiły do niszczenia celów strategicznych, atakując fabryki, rafinerie i porty zajęte lub należące do III Rzeszy.

Od marca 1943 r. polscy lotnicy przez dwa miesiące brawurowo atakowali wroga w Tunezji i przyczynili się do kapitulacji Niemiec w Afryce. Dzięki temu zwycięstwu aliantom udało się przegrupować siły i zaplanować skuteczną inwazję na Włochy i północną Francję. Od czerwca 1944 r. polskie lotnictwo wspierało lądowanie wojsk alianckich w Normandii.

Razem z Royal Navy

1 września 1939 r. do szkockiego portu Rosyth przybył dywizjon polskich kontrtorpedowców pod dowództwem kmdr. Romana Stankiewicza. W jego składzie znajdowały się: ORP „Grom”, ORP „Błyskawica” i ORP „Burza”. Okręty brały później udział w licznych operacjach bojowych razem z innymi jednostkami aliantów.

Oddział Polskiej Marynarki Wojennej podporządkowany był pod względem operacyjnym Admiralicji Brytyjskiej. Baza polskich okrętów znajdowała się w Plymouth.

Polskie okręty uczestniczyły w najważniejszych bitwach II wojny światowej: z niemieckimi okrętami podwodnymi na Atlantyku, na Morzu Śródziemnym, w konwojach i operacjach patrolowych, w konwojach Arktycznych oraz podczas lądowania aliantów w Normandii w 1944 r. Podczas wojny polską marynarkę wzmocniły należące wcześniej do Royal Navy min. dwa krążowniki ORP „Dragon” i „Conrad”, niszczyciele „Piorun”, „Garland”, „Orkan”, „Ślęzak”, „Krakowiak”, „Kujawiak” oraz okręty podwodne ORP „Sokół” i „Dzik”.

ORP „Piorun” w maju 1941 r. uczestniczył w pościgu za niemieckim pancernikiem „Bismarck” skutecznie spowalniając jego ucieczkę. ORP „Błyskawica” oraz „Burza” przetrwały wojnę i powróciły do kraju, ORP „Grom” został zatopiony w 1940 roku przez samolot niemiecki w Rombakkenfjordzie pod Narwikiem.

Błyskawica

Polski niszczyciel „ORP Błyskawica” był jedną z dwóch jednostek typu Grom zbudowanych w brytyjskiej stoczni Johna Samuela White'a w Cowes. Wprowadzony został do służby w polskiej Marynarce Wojennej w 1937 r. Uczestniczył w działaniach podczas II wojny światowej od pierwszych do ostatnich dni walk w Europie, operując na Atlantyku, Morzu Północnym i Morzu Śródziemnym. Brał udział między innymi w kampanii norweskiej i ewakuacji wojsk alianckich spod Dunkierki, bitwie o Atlantyk, lądowaniu aliantów w Afryce w 1943 r. (operacja „Torch”) i Normandii w 1944 r. (operacja „Overlord”). Działalność operacyjną u boku aliantów zakończył w operacji „Deadlight” – niszczenia niemieckich łodzi podwodnych po kapitulacji III Rzeszy.

1. Dywizja Pancerna

Pancerz nie chroni tchórzliwego serca

dewiza żołnierzy 1. Dywizji Pancernej

1. Dywizja Pancerna została sformowana na podstawie rozkazu Naczelnego Wodza z 25 lutego

1942 r. Początkowo zadaniem dywizji była osłona ok. dwustukilometrowego odcinka wschodniego wybrzeża Szkocji przed ewentualnym desantem Wehrmachtu.

1. i 2. pułk czołgów oraz 24. pułk ułanów wyposażone były w czołgi typu M4 Sherman; 10. pułk strzelców konnych miał na stanie maszyny Cromwell IV, natomiast 10. pułk dragonów był oddziałem piechoty zmotoryzowanej na wozach bojowych typu Universal Carrier.

W momencie wyruszenia do boju w północnej Francji stan liczebny dywizji wynosił: 885 oficerów, 15 210 żołnierzy i podoficerów, Dywizja dysponowała 381 czołgami, 473 działami oraz 4 tys., innych pojazdów mechanicznych, Była najsilniejszą i najlepiej uzbrojoną wielką jednostką pancerną polskiej armii w czasie II wojny światowej.

Polskie pociągi pancerne

W czasie przygotowań do odparcia niemieckiej inwazji na Wielką Brytanię w 1940 r. polskimi oficerami obsadzono 12 pociągów pancernych zorganizowanych w cztery dywizjony.

Przyszłe załogi szkolono w Broughton w zakresie obsługi broni i układaniu torów. W skład pociągu wchodziła lokomotywa, wagon na amunicję, drugi na przewożenie szyn i podkładów, a całość zamykały dwa bojowe wagony przebudowane z węglarek. Z upływem czasu Polacy dokonali szeregu modyfikacji. Opracowano specjalną podstawę na dwa sprzężone breny-karabiny maszynowe, przystosowane do ognia przeciwlotniczego.

Polskie pociągi pancerne w Wielkiej Brytanii nawiązywały tradycjami do obsadzonych Polakami pociągów, które wspierały oddziały francusko-brytyjsko-polskie w walkach w rejonie Murmańska i Archangielska podczas wojny domowej w Rosji (1917–1922).

W związku z rozbudową polskich jednostek motorowych do lipca 1943 r. zlikwidowano oddziały pociągów pancernych.

Brygada spadochronowa

W 1941 r. sformowano 1. Samodzielną Brygadę Spadochronową, której dowódcą został Stanisław Sosabowski. Miejszem tworzenia się brygady było hrabstwo Fife położone na terenie Szkocji. Jednostka miała być wykorzystana do wsparcia powstania powszechnego w okupowanej Polsce i jako jedyna nie podlegała wówczas dowództwu brytyjskiemu. W 1942 r. przybyło znaczne uzupełnienie osobowe z obozów jenieckich z ZSRS. Stan liczbowy jednostki w 1944 r. wzrósł do ok. 2200 żołnierzy.

Brygada z dniem 6 czerwca 1944 r. ostatecznie została podporządkowana dowództwu brytyjskiemu i weszła w skład 1. Korpusu Powietrznego dowodzonego przez gen. Fredericka Browninga. 3 lipca 1944 r. rozpoczęto przeniesienie jej do nowego rejonu zakwaterowania Stamford-Peterborough w środkowej Anglii.

Po wybuchu Powstania Warszawskiego mimo próśb gen. Tadeusza Komorowskiego (ps. „Bór”) i gen. Sosabowskiego brygada nie została skierowana do kraju, wzięła udział w największej operacji powietrznodesantowej II wojny światowej, pod kryptonimem „Market Garden”.

Komandor

Wojciech Francki urodził się 17 kwietnia 1903 r. w Warszawie. W 1915 r. Francki wstąpił do

harcerstwa jako kurier i posłaniec. W okresie walk o niepodległość Polski brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej i w walkach o Wilno. Po ukończeniu Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej w Toruniu w 1927 r. już na zawsze związał swój los z morzem.

Wybuch II wojny światowej zastał go w Casablance. Po dotarciu do Francji uczestniczył w budowie struktur polskiej Marynarki Wojennej, a pod koniec 1939 r. odpłynął z grupą marynarzy do Wielkiej Brytanii. W 1940 r. został zastępcą dowódcy niszczyciela ORP „Burza” podczas kampanii norweskiej i działań u wybrzeży francuskich. W czerwcu tymczasowo objął dowodzenie ORP „Błyskawicy”, na stałe został jej dowódcą 7 października 1940 r. i pełnił tę funkcję do 4 kwietnia 1942 r. Podczas pobytu okrętu w stoczni w Cowes jego załoga wyróżniła się podczas odpierania niemieckiego nalotu i likwidacji jego skutków.

Po zdemobilizowaniu Francki w 1948 r. wyemigrował do Nowej Zelandii, a następnie do Australii. Pracował między innymi w kamieniołomach, jako ogrodnik i oficer żeglugi. Działał w środowisku polonijnym, był członkiem Stowarzyszenia Marynarki Wojennej. Zmarł 6 lipca 1996 r. w Lane Cove w Australii.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Londyn

II wojna światowa

Uroczystości